

тей та ідей, які панують в суспільстві та відображені в принципах права.

Саме тому вітчизняним ученим потрібно більше уваги зосереджувати на аналізі першоджерел – з'ясуванні змісту принципів права взагалі та принципів оплати праці зокрема з тим, щоб напрацювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення існуючого механізму правового регулювання оплати праці, і, водночас, модернізувати трудове законодавство.

1. Ярошенко О.М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України: Монографія / О.М.Ярошенко. – Х.: Видавець СПД ФО Валпярчук Н.М., 2006. – 456 с. 2. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права / П.Д.Пилипенко. – Л.: Видавничий центр Львів. нац. ун-ту. – 1999. – 214 с. 3. О Конституционном Суде Российской Федерации: Федеральный конституционный закон от 21 июля 1994 года №1-ФКЗ // Собрание законодательства РФ. – 1994. – №13. – Ст.1447. 4. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 23 января 2007 года №1-П // Собрание законодательства РФ. – 2007. – №6. – Ст.828. 5. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 20 декабря 2010 года № 22-П // Собрание законодательства РФ. – 2011. – №1. – Ст.264. 6. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 27 января 1993 года №1-П // Ведомости Съезда народных депутатов РСФСР и Верховного Совета РСФСР. – 1993. – № 14. – Ст.508. 7. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 20 апреля 2010 года № 9-П // Собрание законодательства РФ. – 2010. – №18. – Ст.2277. 8. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 24 февраля 1998 года № 7-П // Собрание законодательства РФ. – 1998. – №10. – Ст.1242. 9. Поста-

новление Конституционного Суда Российской Федерации от 15 июня 2006 года № 6-П // Собрание законодательства РФ. – 2006. – №26. – Ст.2876. 10. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 6 июня 2000 года №9-П // Собрание законодательства РФ. – 2000. – №24. – Ст.2658. 11. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 27 ноября 2008 года №11-П // Собрание законодательства РФ. – 2008. – №51. – Ст.6205. 12. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 19 июня 2002 года №11-П // Собрание законодательства РФ. – 2002. – №27. – Ст.2779. 13. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 20 октября 2010 года № 18-П // Собрание законодательства РФ. – 2010. – №43. – Ст.5578. 14. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 25 мая 2010 года №11-П // Собрание законодательства РФ. – 2010. – №23. – Ст.2934. 15. Абзац 3 пункта 2 мотивировочной части Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 13 июля 2010 года № 15-П // Собрание законодательства РФ. – 2010. – №29. – Ст.3983. 16. Абзац 4 пункта 2 мотивировочной части Постановления Конституционного Суда Российской Федерации от 27 мая 2008 года №8-П // Собрание законодательства РФ. – 2008. – №24. – Ст.2892. 17. Абзац второй подпункта 4.1 пункта 4 мотивировочной части Решения Конституционного Суда Украины від 2 листопада 2004 року №15-рп/2004 (справа про призначення судом більш м'якого покарання) // Офіційний вісник України. – 2004. – №45. – Ст.2975. 18. Решения Конституционного Суда Украины від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) // Офіційний вісник України. – 2005. – №42. – Ст.2662. 19. Решения Конституционного Суда Украины від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (справа про постійне користування земельними ділянками) // Офіційний вісник України. – 2005. – №39. – Ст.2490.

Надійшла до редколегії 07.12.10

УДК 346.545+346.546. 4+346.546. 5

І. Лукач, канд. юрид. наук

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД КОНКУРЕНТНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

В статті досліджуються конкурентні правопорушення, особливості їх складу та класифікація. Особливо дається аналіз обмежувальної діяльності та недобросовісним конкурентним діям.

Ключові слова: конкурентні правопорушення, обмежувальна діяльність, недобросовісні конкурентні дії, монополістична діяльність, антиконкурентні узгоджені дії.

В статье исследуются конкурентные правонарушения, особенности их состава и классификация. Отдельно дается анализ ограничительной деятельности и недобросовестным конкурентным действиям.

Ключевые слова: конкурентные правонарушения, ограничительная деятельность, недобросовестные конкурентные действия, монополистическая деятельность, антиконкурентные согласованные действия.

The article investigates the competitive offense, particularly their composition and classification. Restrictive and unfair competition actions are analyzed separately.

Keywords: competitive offense, restrictive and unfair competition actions, monopolistic activity, anti-competitive practice.

Порушення нормального процесу перебігу конкурентних відносин має не тільки негативні економічні, але і соціальні наслідки, оскільки конкуренція є основою побудови нормального демократичного суспільства.

Науково-практичною базою статті стали праці таких вчених як О. М. Вінник, Ю. В. Журик, Н. М. Корчак, О. Л. Чернелевська, І. А Шуміло. Метою статті є комплексний огляд конкурентних порушень з метою наукового аналізу та виявлення проблем.

Автори всесвітньо відомого Економікса виділяють чотири різних моделі ринкової структури [8, 503-504]:

1) абсолютно чиста конкуренція – в галузі народного господарства діє велика кількість фірм, що виробляють стандартизовану продукцію. Нові фірми можуть легко потрапити на ринок;

2) абсолютна (чиста) монополія – єдиний продавець повністю контролює всю галузь, є єдиним товаровиробником і відсутня галузь, яка виробляла б аналогічні товари (замінники); – наприклад, місцеві комунальні послуги по водо-та теплостачанню (природні монополії). Проникнення в галузь іншими фірмами заблоковано;

3) при олігополії на ринку існує невелика кількість фірм, які відчувають вплив такими конкурентами, який вони мають враховувати при становленні власних цін та плануванні об'ємів виробництва;

4) монополістична конкуренція – для неї характерним є ринок з великою кількістю продавців, що виготовляють диференційовану продукцію. Ця ринкова струк-

тура схожа на досконалу конкуренцію, але відрізняється тим, що товари, які пропонуються, не є ідентичними (диференційовані реально чи дійсно за своїми суттєвими ознаками товари).

Останні три моделі є прикладом недосконалої конкуренції. Це є економічний критерій. За великим рахунком, якщо немає відповідного державного регулювання, "непокараною" може залишатися навіть абсолютна монополія, як це було, наприклад в Радянському Союзі чи якщо відповідне підприємство є природною монополією.

Однак, деякі з учасників економічної конкуренції зловживають своїми можливостями, ігноруючи публічні та приватні інтереси окремих учасників ринкових відносин. Меті забезпечення збалансованого врахування цих інтересів у сфері економічної конкуренції відвідає її державне регулювання [3, 419-420].

Зазначимо, що ступінь регулювання конкурентних відносин може бути різний. Так само різним може бути діяння, які визнаються державою як правопорушення чи ні. Особливістю анти конкурентних порушень можна виділити, що їм може передувати такий стан, коли суб'єкт фактично має певний негативний стан (наприклад, займає монополієне становище на ринку), але самого порушення не скоює. Тобто, для визначення діяльності як порушення потрібно не лише наявність кількох чинників: наявність певного стану та порушення конкретної норми закону.

При цьому слід зазначити, що вина не є універсальною умовою відповідальності за правопорушення, хоча в якості суб'єктивної підстави виникнення відповідальності може бути ризик як допущення вірогідних, випадкових обставин, що спричиняють негативні наслідки для здійснення змагальності як умови ефективної економічної конкуренції. Це підтверджує і практика розгляду господарськими судами антиконкурентних правопорушень. Згідно з п. 3 Рекомендації Вищого господарського Суду України (далі – ВГСУ) [14] конкурентне законодавство не ставить застосування передбаченої ним відповідальності за порушення цього законодавства у залежність від наявності у суб'єкта господарювання вини в будь-якій формі. А усунення суб'єктом господарювання наслідків відповідного порушення на час вирішення спору господарським судом саме по собі не є підставою для звільнення його судом від відповідальності (якщо провадження у справі про порушення названого законодавства не закрито Антимонопольним комітетом України чи його територіальним відділенням у встановленому законом порядку).

Тому ми не погоджуємося з позицією І.А. Шуміло у частині визначення вини, що антиконкурентне правопорушення визначається як здійснення суб'єктом господарювання, посадовою особою чи громадянином винного діяння, що завдало або реально може завдати шкоди конкурентним відносинам в господарській діяльності, які гарантуються та охороняються державою [12, 8]. Ми підтримуємо думку Н. М. Корчак, що вина не є універсальною презумпцією в антиконкурентних правопорушеннях, проте в окремих випадках законодавець вказує на чинники, що стосуються вини [6, 7].

Для кваліфікації дій суб'єктів господарювання як зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку, або як антиконкурентних узгоджених дій, або як недобросовісної конкуренції не є обов'язковим з'ясування настання наслідків у формі відповідно недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання (конкурентів, покупців) чи споживачів, зокрема через заподіяння їм шкоди (збитків) або іншого реального порушення їх прав чи інтересів, чи настання інших відповідних наслідків.

Самого факту порушення могло ще і не бути, наприклад, перенесення місця проведення торгів у день проведення аукціону може привести до недопущення, усунення чи обмеження конкурентів у разі, якщо аналіз ситуації на ринку товару спростовує наявність об'єктивних причин для вчинення таких дій або бездіяльності. Такі дії будуть кваліфікуватися як правопорушення за ч. 3 ст. 6 ЗУ "Про захист економічної конкуренції".

Таким чином, для кваліфікації дії суб'єкта господарювання як антиконкурентного правопорушення достатньо такі фактори: наявність відповідного стану; винна чи безвинна діяльність (дії чи бездіяльність); встановлення самого факту порушення чи можливість настання негативних наслідків.

КЛАСИФІКАЦІЯ

До першої групи антиконкурентних правопорушень належать дії, що призводять або можуть призвести до недопущення, усунення або суттєвого обмеження конкуренції – обмежувальна діяльність. Загальною рисою даних правопорушень є те, що вони встановлюють для інших суб'єктів господарювання певні "бар'єри" входу на ринок чи виходу з нього. В зарубіжному законодавстві згадані дії об'єднуються поняттям "обмежувальна діяльність" [12, 8].

Другою групою антиконкурентних правопорушень є недобросовісні конкурентні дії [12, 9].

Інша класифікація антиконкурентних правопорушень може бути зроблена залежно від видів суб'єктів господарювання, які їх вчиняють: правопорушення з боку суб'єктів господарювання (підприємств, окремих підприємців, груп підприємств або підприємців) у вигляді зловживання монополієм становищем та обмеження конкуренції, та правопорушення з боку органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, які дискримінують суб'єктів господарювання [4, 9].

ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ (ДОМІНУЮЧИМ) СТАНОВИЩЕМ

Саме монополієне (домінуюче) становище за законодавством України не є правопорушенням. Однак таке становище суб'єкта господарювання викликає посилену увагу з боку держави через потенційну небезпеку загрози економічній конкуренції. Саме тому визначення суб'єкта монополієм має велике значення.

На думку С. Б. Мельник Закон України "Про захист економічної конкуренції" містить дві презумпції щодо монополієного становища. По-перше, становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку певного товару складає більш 35%, презюмується в якості монополієного (домінуючого), однак ця презумпція спростована за допомогою доведення суб'єктом господарювання зворотного. Тобто, якщо частка суб'єкта господарювання на ринку понад 35%, то ст. 12 Закону про захист конкуренції встановлено презумпцію домінуючого становища, тягар її спростування (доведення зворотного) покладається на суб'єкта господарювання.

По-друге, становище суб'єкта господарювання, частка якого складає 35% і менше, визнається в якості монополієного (домінуючого), якщо це доведено органами Антимонопольного комітету України. Тобто, якщо частка суб'єкта господарювання 35% і нижче, встановлена презумпція відсутності домінуючого становища, при цьому тягар її спростування покладено на органи Антимонопольного комітету.

Автор робить висновок про те, що у законодавстві України не встановлено незаперечна презумпція відсутності у суб'єкта господарювання монополієного (домінуючого) становища [9, 7]. З таким твердженням не можна погодитися, оскільки кількісний показник не є визначальним при визначенні суб'єкта монополієм.

Відмітимо, що не всі науковці пов'язують виникнення монополієного становища з 35 % бар'єром. Так, О. Л. Чернелєвська межу частки на ринку в 35 %, при якій мова може йти про монополієне (домінуюче) становище згідно з статтею 12 Закону України "Про захист економічної конкуренції", визнає занадто високою, тому пропонує чіткіше визначити ті критерії, що повинні братися до уваги при визнанні становища домінуючим. Зокрема, доповнити процедуру проведення досліджень щодо заборони зловживання монополієм становищем аналізом наслідків прийняття рішення [11, 10].

Потребує з'ясування ключове для конкурентного права поняття монополієного або домінуючого становища суб'єкта господарювання. Український законодавець розглядає дані поняття як тотожні, хоча і економічна наука і зарубіжне законодавство їх розрізняє. Існування класичного монополієного становища, коли на певному товарному ринку панує лише один продавець, – досить рідке явище в сучасній економіці. Найбільш поширеним є олігополістичний стан ринку, коли ринкова влада зосереджується у невеликій групі суб'єктів господарювання. Крім того, для визначення ознак ринкової влади у одного чи декількох суб'єктів господарювання, що є покупцями на ринку, використовуються відповідно поняття монополієного чи олігополієного становища.

Таким чином, І. А. Шуміло доводить доцільність вживання більш широкого та теоретично виваженого поняття "домінуюче становище", яким охоплюються поняття як монопольного та олігопольного становища, так і монопольного та олігопольного становища [12, 8].

Науковцем обґрунтовується думка про те, що основним критерієм визначення домінування на ринку суб'єкту господарювання мають бути ознаки ринкової влади, які вичерпно наведені у чинній методиці визначення монопольного становища суб'єктів господарювання.

У деяких випадках держава має відмовитися від вільної конкуренції з метою забезпечення державних та суспільних потреб, а також забезпечити споживачів. В такому випадку держава проголошує природні монополії, що є специфічними різновидами структурного монопольного типу ринку, на якому виключне право суб'єкта господарювання здійснювати діяльність виникає не в результаті його конкурентної боротьби, а унаслідок визнання державою неефективності конкуренції, тобто її усунення і недопущення на визначеному ринку [1, 6].

Необхідність спеціального державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій обумовлена виключним характером режиму природних монополій. На відміну від інших видів монополій, діяльність яких регулюється законодавством про захист економічної конкуренції, сфери природних монополій вимагають не антимонопольних засобів впливу, а спеціального державного регулювання [1, 6]. Їх діяльність в Україні регулюється Законом України "Про природні монополії". Проте деякі економісти заперечують переваги природних монополій, які, на їх думку, вигадали економісти в 19 ст. з метою закріплення *de ure* існуючих *de facto* державних монополій, що є застарілим для 21 ст. [13].

Під зловживанням монопольним (домінуючим) становищем деякі науковці розуміють особливий тип поведінки суб'єкта господарювання на ринку, яке означає використання ним своєї влади недозволеними способами, що суперечать конкуренції, через що спричинюється шкода суспільним інтересам, правам суб'єктів господарювання та споживачів [10, 5]. Більш коротко зловживання монопольним (домінуючим) становищем можна визначити як монополістичне правопорушення, тобто поведінка суб'єкта господарювання, що займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, яка порушує норми законодавства про захист економічної конкуренції [4, 7]. Воно може бути скоєно лише суб'єктом, що займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товарів.

АНТИКОНКУРЕНТНІ ДІЇ

Особливістю антиконкурентних дій є те, що, фактично, їх суб'єктом може бути будь-який суб'єкт господарювання, а не лише монополісти. Їх можна поділити на антиконкурентні дії суб'єктів господарювання та органів державної влади та місцевого самоврядування.

Антиконкурентні дії є правопорушеннями, тобто протиправними і винними діями суб'єктів господарювання, органів влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю, що завдають або можуть завдати шкоди економічній конкуренції. Це правопорушення, що вчиняються вказаними суб'єктами і посягають на відносини у сфері реалізації свободи господарської діяльності та економічної конкуренції [5, 7].

Антиконкурентні дії ЗУ про захист конкуренції поділяє на антиконкурентні узгоджені дії та антиконкурентні дії органів влади.

АНТИКОНКУРЕНТНІ УЗГОДЖЕНІ ДІЇ

Згідно з ст. 5 ЗУ про захист конкуренції узгодженими діями є укладення суб'єктами господарювання угод у будь-якій формі, прийняття об'єднаннями рішень у

будь-якій формі, а також будь-яка інша погоджена конкурентна поведінка (діяльність, бездіяльність) суб'єктів господарювання; у тому числі створення суб'єкта господарювання, об'єднання, метою чи наслідком створення якого є координація конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, що створили зазначений суб'єкт господарювання, об'єднання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання, або вступ до такого об'єднання.

В науковій літературі обґрунтовується доцільність закріплення на законодавчому рівні загальноновизнаного у світі поділу антиконкурентних угод на "вертикальні" та "горизонтальні", що дозволить правозастосовчим органам використовувати диференційований підхід при визначенні їх неправомірності та ступеню впливу на конкуренцію [12, 9].

На підставі аналізу зарубіжного досвіду, І.А. Шуміло зазначає, що одним з напрямків підсилення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників є визначення категорій антиконкурентних угод, на які, за певних умов, не поширюється загальна заборона. Такими винятками повинні стати угоди між виробниками сільськогосподарської продукції; малими підприємствами, якщо вони не стосуються ціноутворення і не суттєво обмежують конкуренцію; угоди, спрямовані на впровадження нових технологій, розвиток науково-технічного прогресу, подолання кризових явищ в окремих галузях. При цьому необхідно передбачити, що визнання згаданих угод правомірними можливо лише на основі рішення антимонопольних органів, в якому зазначені умови та строк дієвості угоди, з обов'язковою публікацією рішення про надання такого дозволу в офіційних джерелах.

АНТИКОНКУРЕНТНІ ДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Згідно з ч. 1 ст. 15 Закону про захист конкуренції антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є прийняття будь-яких актів (рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо), надання письмових чи усних вказівок, укладення угод або будь-які інші дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), які призвели або можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції.

Їх особливістю є те, що суб'єктом порушення можуть бути лише такі групи суб'єктів: 1) органи влади; 2) органи місцевого самоврядування; 3) органи адміністративно-господарського управління. Важливо відмітити, що суб'єктом третьої групи може бути будь-який орган, незалежно від форми власності.

Аналіз цієї групи правопорушень, що розглядаються як обмежувальна діяльність, – антиконкурентних діянь органів влади, місцевого самоврядування та адміністративно-господарського контролю та управління надав підстави для науковців до висновку про доцільність встановлення в законодавстві загальної заборони на суміщення однією юридичною особою функцій державної влади, управління чи контролю та функцій господарювання, як не сумісних з ринковою економікою. Така норма сприяла б усуненню причин значної кількості антиконкурентних діянь, яких припускаються органи влади та управління [12, 9].

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ

Захист від недобросовісної конкуренції регулюється особливим Законом України "Про захист від недобросовісної конкуренції".

Добросовісну конкуренцію можна визначити як правомірну, з дотриманням норм чинного законодавства,

торгових та інших чесних звичаїв змагальність суб'єктів господарювання, метою якої є досягнення найбільш вигідних умов виробництва та реалізації товарів [4, 7]. Її антиподом є недобросовісна конкуренція, яку ст. 1 вказаного Закону визначає як будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності.

Ст. 10 бис Паризької конвенції про охорону промислової власності встановлює, що країни Союзу зобов'язані забезпечити громадянам країн, що беруть участь у Союзі, ефективний захист від недобросовісної конкуренції. Актом недобросовісної конкуренції вважається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах.

Наведемо деякі наукові визначення недобросовісної конкуренції. Ю. В. Журик визначає такі дії як протиправні, які вчиняються у конкуренційних відносинах (відносинах змагальності) суб'єктами господарювання і спрямовані на обмеження діяльності окремих суб'єктів господарювання (порушення їх прав та законних інтересів) або отримання певних переваг завдяки чужим досягненням [4, 7].

Натомість О.В. Безух розуміє недобросовісну конкуренцію як антиконкурентні дії суб'єктів господарювання чи бездіяльності, пов'язаних з порушенням чинного законодавства, торгових правил та звичок, прав на інтелектуальні продукти, вимог добропорядності і справедливості шляхом вчинків, здатних викликати змішування відносно підприємства, продукції або діяльності конкурента, ввести громадськість в оману, дискредитувати конкурента [2,5].

Більш коротко визначає недобросовісну конкуренцію В.С. Кулішенко як поведінку, що у будь-який спосіб суперечить правилам, торговим та іншим чесним звичаям підприємницької діяльності, у відносинах між конкуруючими суб'єктами господарювання [7, 7].

За своєю природою недобросовісна конкуренція дещо схожа на монополістичні правопорушення. В обох випадках є наявним порушення конкуренційного законодавства та загроза конкуренції.

Наведемо таке співвідношення недобросовісної конкуренції (далі – НК) та обмежувальної діяльності (далі – ОД).

1. НК та ОД – це порушення правил конкуренції.

УДК 349.2.

2. В обох випадках наноситься шкода конкуренції як такої.

3. Присікання НК направлено на нечесні дії конкурентів проти конкретних конкурентів, а ОД – всіх суб'єктів господарювання та споживачів.

4. НК шкода наноситься як конкурентам, так і споживачам (прямо більш притаманно ОД).

5. ОД – направлено переважно на посилення влади на ринку, а для НК доля на ринку товарів не є критерієм для кваліфікації.

6. Переважно НК тісно пов'язано з правом промислової власності.

Подальшому науковому осмисленню підлягає розгляд конкуренційних правопорушень через призму адаптації українського законодавства до вимог Європейського союзу.

1. Анохіна І. О. Правове регулювання діяльності суб'єктів природних монополій. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Д.: 2005. – 19 с. 2. Безух О. В. Захист від недобросовісної конкуренції у сфері промислової власності. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Д.: 2001. – 18 с. 3. Віник О. М. Господарське право: Навчальний посібник: 2-ге вид., змін. та доп. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. – 766 с. 4. Журик Ю. В. Розгляд Антимонопольним комітетом України справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К.: 2004. – 16 с. 5. Каштанов О. С. Правовий захист від антиконкурентних дій в економічній конкуренції. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Д.: 2005. – 18 с. 6. Корчак Н. Матеріально-правове значення презумпції в інституті антимонопольного регулювання. – Підприємство, господарство, прав. – 2003. – № 1. – с. 6-9. 7. Кулішенко В. С. Захист від неправомірного використання ділової репутації суб'єктів господарювання у конкуренції. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Д.: 2003. – 18 с. 8. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Економікс: принципи, проблеми и политика: Пре. с. 14-го англ. изд. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 972 с. 9. Мельник С. Б. Монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання на ринку. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Д.: 2001. – 20 с. 10. Саніахметова Н., Мельник С. Зловживання монопольним (домінуючим) становищем суб'єкта господарювання на ринку: поняття та види // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 1. – с. 3-5. 11. Чернелєвська О. Л. Конкурентне законодавство України: формування, зміст та розвиток. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К. – 2006 – 16 с. 12. Шуміло І. А. Відповідальність за порушення законодавства про захист конкуренції. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Д.: 2001. – 18 с. 13. DiLorenzo, Thomas J. (1996), The Myth of the Natural Monopoly, The Review of Austrian Economics 9(2). – (с. 42-58) с. 58 // http://mises.org/journals/rae/pdf/rae9_2_3.pdf. 14. Рекомендація ВГСУ від 29 жовтня 2008 р. № 04-5/247 "Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства" – "Юридичний вісник України". – № 17. – 25.04.2009.

Надійшла до редколегії 24.12.10

О. Тищенко, канд. юрид.наук, доц.

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІД ДИСКРИМІНАЦІЇ ЗА ВІКОМ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

В статті аналізується протиправне явище дискримінації за ознакою віку в трудових правовідносинах, розглядаються проблеми правового регулювання захисту трудових прав працівників в процесі реалізації права на працю.

Ключові слова: ринок праці, дискримінація за віком, трудова діяльність, захист трудових прав.

В статье анализируется неправомерное явление дискриминации по возрастному признаку в трудовых правоотношениях, рассматриваются проблемы правового регулирования защиты трудовых прав работников в процессе реализации права на труд.

Ключевые слова: рынок труда, дискриминация по возрасту, трудовая деятельность, защита трудовых прав.

The article analyzes the phenomenon of illegal discrimination based on age in the employment relationship, the problems of legal regulation of labor rights in the implementation of the right to work.

Keywords: labor market, age discrimination, labor activities, protection of labor rights.

Тенденції соціально-економічного розвитку засвідчують, що ринок праці фіксує всі негативні явища, які породжує нестабільна економіка. Насамперед негаразди впливають на процес реалізації права на працю. В цих умовах значний прояв набуває жорстка конкуренція на ринку праці, що в свою чергу, призводить до суттєвого збільшення порушень трудових прав працівників у формі дискримінації. Проблема дискримінації у тру-

дових правовідносинах піднімалась в працях науковців Болотіної Н., Дуюнової О., Венедиктової В., Дашковської О., Жернакова В., Орловського О., Лаврів О., Лагуніної І., Кохан Н., Панькова Д., Панасюка О., Пилипенка П., Пузирного В., Черноус С., Ярошенко О. та інших. Утім, залишається малодослідженою проблема дискримінації за ознакою віку, яка в умовах сьогоднішня набула знач-